

INFORMATOR DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ, KTÓRE PRZYBYŁY DO POLSKI W ZWIĄZKU Z WOJNĄ NA UKRAINIE

WSTĘP

„INFORMATOR DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ, KTÓRE PRZYBYŁY DO POLSKI W WYNIKU WOJNY W UKRAINIE”, to opracowanie, które ma przybliżyć tym osobom sposób legalizacji pobytu w Polsce (w zależności od tego, czy posiadają obywatelstwo ukraińskie, obywatelstwo innego państwa czy są bezpaństwowcami), procedury związane z uzyskiwaniem orzeczenia o niepełnosprawności oraz otrzymywaniem świadczeń. Osoby z niepełnosprawnością znajdą tu także informacje o wsparciu z Polskiego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Mamy nadzieję, że informator będzie pomocny dla organizacji i osób świadczących pomoc uchodźcom.

UWAGA!

Informacje zawarte w informatorze odnoszą się do stanu prawnego z dnia 27 czerwca 2023 roku.

UWAGA!

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy była kilkakrotnie nowelizowana.

SPIS TREŚCI:

CZĘŚĆ I. POBYT I PRACA W POLSCE

Zuzanna Kaciupska _____ 7

1. LEGALNY POBYT NA PODSTAWIE SPECUSTAWY O POMOCY

OBYWATELOM UKRAINY _____ 7

A. SPECUSTAWA O POMOCY OBYWATELOM UKRAINY _____ 7

B. KOGO DOTYCZY USTAWA? _____ 7

C. PIERWSZE KROKI PO PRZYJEŹDZIE DO POLSKI _____ 11

1. Rejestracja pobytu _____ 11

2. Uzyskanie numeru PESEL _____ 11

3. Uzyskanie dokumentu elektronicznego DIIA.PL _____ 14

D. CZY MOŻNA STRACIĆ STATUS BENEFICJENTA SPECUSTAWY? _____ 14

E. POBYT CZASOWY _____ 16

F. CZY BENEFICJENCI SPECUSTAWY MOGĄ LEGALNIE PRACOWAĆ
W POLSCE? _____ 18

G. CZY BENEFICJENCI SPECUSTAWY MOGĄ PROWADZIĆ
DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ? _____ 20

H. JAKIE ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄ BENEFICJENTOM
SPECUSTAWY? _____ 21

2. OCHRONA CZASOWA _____ 24

A. KTO MOŻE KORZYSTAĆ Z OCHRONY CZASOWEJ? _____ 24

B. POMOC UDZIELANA OSOBOM KORZYSTAJĄCYM Z OCHRONY
CZASOWEJ _____ 27

3. OCHRONA MIĘDZYNARODOWA _____ 28

A. NA CZYM POLEGA OCHRONA MIĘDZYNARODOWA? _____ 28

B. JAK UBIEGAĆ SIĘ O OCHRONĘ MIĘDZYNARODOWĄ? _____ 29

C. ORGAN PROWADZĄCY POSTĘPOWANIE _____ 30

D. PRAWA I OBOWIĄZKI CUDZOZIEMCA W TRAKCIE POSTĘPOWANIA _____ 31

E. DECYZJA O PRYZNANIU OCHRONY MIĘDZYNARODOWEJ –
I CO DALEJ? _____ 32

CZĘŚĆ II. WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

adw. Katarzyna Heba _____	35
1. ORZECZNICTWO DOTYCZĄCE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI _____	35
2. PROCEDURA UZYSKIWANIA ORZECZENIA O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI _____	38
3. ORZECZNICTWO RENTOWE _____	41
4. PROCEDURA UZYSKIWANIA ORZECZENIA O NIEZDOLNOŚCI DO PRACY LUB O NIEZDOLNOŚCI DO SAMODZIELNEJ EGZYSTENCJI _____	42
5. ŚWIADCZENIA WYNIKAJĄCE Z USTAWY Z DNIA 12 MARCA 2022 ROKU O POMOCY OBYWATELOM UKRAINY _____	44
A. BENEFICJENCI USTAWY ORAZ RODZAJE PRZYSŁUGUJĄCYCH IM ŚWIADCZEŃ _____	44
B. JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE W WYSOKOŚCI 300 ZŁ _____	46
C. ŚWIADCZENIA RODZINNE _____	48
Rodzaje świadczeń, obowiązki wnioskodawców _____	48
Zasiłek rodzinny _____	49
Dodatek do zasiłku rodzinnego _____	52
Świadczenia opiekuńcze _____	53
D. ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE Z PROGRAMU „RODZINA 500 PLUS” _____	60
E. ŚWIADCZENIE Z PROGRAMU „DOBRY START” _____	63
F. RODZINNY KAPITAŁ OPIEKUŃCZY _____	65
6. WSPARCIE PFRON DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ PRZYBYŁYCH Z UKRAINY _____	68
LINKI DO FORMULARZY _____	72

CZĘŚĆ I.

POBYT I PRACA W POLSCE

Zuzanna Kaciupska

1. LEGALNY POBYT NA PODSTAWIE SPECUSTAWY O POMOCY OBYWATELOM UKRAINY

A. SPECUSTAWA O POMOCY OBYWATELOM UKRAINY

Sytuację obywateli Ukrainy, którzy z powodu zbrojnej agresji Rosji na ich państwo przybyli do Polski, reguluje Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa ((t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.))¹ zwana specustawą o pomocy obywatelom Ukrainy (**w skrócie – specustawa**).

B. KOGO DOTYCZY USTAWA?

Powyższa ustawa dotyczy konkretnych grup osób w niej wymienionych:

- obywateli Ukrainy, którzy przybyli do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terenie Ukrainy i deklarują zamiar pozostania w Polsce,
- ich małżonków (także nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego), którzy przybyli do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terenie Ukrainy i deklarują zamiar pozostania w Polsce,

1. Zob. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa ((t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.)).

- dzieci urodzonych w Polsce od 24 lutego 2022 r., jeśli ich matka jest obywatelką Ukrainy lub żoną obywatela Ukrainy, która przybyła do Polski w okresie od 24 lutego 2022 r. w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terenie Ukrainy i deklaruje zamiar pozostania w Polsce,
- obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu działań wojennych przybyli na terytorium RP.

Osobom tym, na podstawie art. 2 ust. 1 specustawy, przysługuje **prawo do legalnego pobytu w Polsce do dnia do dnia 4 marca 2024 r.** W dalszej części informatora osoby te będą nazwane „beneficjentami specustawy”.

UWAGA!

Beneficjentami specustawy są wyłącznie te osoby, które przybyły do Polski legalnie. Osoba, która nielegalnie przekroczyła granicę, nie jest zatem beneficjentem specustawy.

UWAGA!

Chociaż ustawa obejmuje małżonków nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, którzy przybyli do Polski legalnie w okresie od 24 lutego 2022 r., to nie obejmuje ona dzieci obywateli Ukrainy nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego.

Zgodnie z art. 2 ust. 3 specustawy, regulacji dotyczących uznania pobytu w Polsce za legalny do dnia 4 marca 2024 r., nie stosuje się wobec cudzoziemców, którzy posiadają w Polsce:

- zezwolenie na pobyt stały, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenie na pobyt czasowy,
- status uchodźcy, ochronę uzupełniającą, zgodę na pobyt tolerowany, zgodę na pobyt ze względów humanitarnych.

Osoby, które legitymują się tymi podstawami pobytowymi, nie są zatem beneficjentami specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, nawet jeśli przekroczyły granicę z Polską po 24 lutego 2022 r.

Regulacji dotyczących uznania pobytu za legalny do dnia 4 marca 2024 r. nie stosuje się także wobec cudzoziemców, którzy złożyli w Polsce wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej lub w imieniu których takie wnioski zostały złożone, lub którzy zadeklarowali zamiar złożenia takich wniosków. Te osoby również nie są beneficjentami specustawy.

UWAGA!

Osoba, która złożyła wniosek o ochronę międzynarodową lub zadeklarowała zamiar złożenia takiego wniosku, może wniosek lub deklarację wycofać. Z chwilą wycofania wniosku lub deklaracji, pobyt w Polsce tej osoby będzie uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, tj. do dnia 4 marca 2024 r. Taka osoba stanie się zatem beneficjentem specustawy.

UWAGA!

Specustawa przedłuża legalny pobyt w Polsce obywateli Ukrainy, którzy przebywają w Polsce na podstawie wizy krajowej, wizy Schengen lub zezwolenia na pobyt czasowy. Jeżeli ostatni dzień ważności wizy krajowej, wizy Schengen lub zezwolenia na pobyt czasowy obywatela Ukrainy przypada po 24 lutego 2022 r., to okres ważności takiej wizy lub zezwolenia ulega automatycznie przedłużeniu do dnia 4 marca 2024 r.

Beneficjenci specustawy, którzy:

- w dniu 4 marca 2023 r. będą korzystać w Polsce z wychowania przedszkolnego, realizować obowiązek szkolny albo obowiązek nauki,
- w dniu 4 marca 2023 r. będą pobierać w Polsce naukę w przedszkolu lub szkole funkcjonujących w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość,
- rozpoczną nie później niż w roku szkolnym 2022/2023 naukę w branżowej szkole II stopnia, szkole policealnej lub szkole dla dorosłych,

mają zagwarantowany legalny pobyt w Polsce do dnia 31 sierpnia 2024 r.

Natomiast beneficjenci specustawy, którzy będą przystępować do polskiego maturalnego egzaminu poprawkowego mają zagwarantowany legalny pobyt w Polsce do 30 września 2024 r.

Przedłużenie legalnego pobytu dotyczy także rodziców lub opiekunów osób niepełnoletnich.

C. PIERWSZE KROKI PO PRZYJEŹDZIE DO POLSKI

1. Rejestracja pobytu

Pobyt w Polsce beneficjenta specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy jest rejestrowany przez komendanta placówki Straży Granicznej podczas kontroli granicznej.

Jeśli podczas kontroli granicznej nie zarejestrowano pobytu cudzoziemca w Polsce, rejestracji dokonuje Komendant Główny Straży Granicznej na podstawie informacji przekazanej przez urząd gminy, w której cudzoziemiec złożył wniosek o nadanie numeru PESEL. Następnie Komendant Główny Straży Granicznej umieszcza dane cudzoziemca w rejestrze, w którym gromadzone są dane beneficjentów specustawy.

Jeśli zatem twój pobyt nie został zarejestrowany podczas przekraczania granicy, rejestracji dokonano po tym, jak złożyłeś/aś wniosek o nadanie numeru PESEL.

2. Uzyskanie numeru PESEL

Jeśli jesteś beneficjentem specustawy powinieneś/powinnaś złożyć wniosek o nadanie Ci numeru PESEL. Numer PESEL składa się z 11 cyfr i pozwala na szybką identyfikację danej osoby.

Beneficjenci specustawy otrzymują numer PESEL z oznaczeniem UKR. Oznaczenie to potwierdza, że numer PESEL został nadany danej osobie na podstawie specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Dane osób, które uzyskały numer PESEL z oznaczeniem UKR, zostaną wprowadzone do specjalnego rejestru prowadzonego przez ministra do spraw informatyzacji.

Jeśli jesteś beneficjentem specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy i posiadasz dawniej nadany numer PESEL (np. w przeszłości przebywałeś/eś w Polsce i składałeś/eś wnioski o nadanie tego numeru), to do twojego dotychczasowego numeru PESEL powinno zostać dodane oznaczenie UKR. Złóż w tym celu odpowiedni wniosek w dowolnym urzędzie gminy. Po uzyskaniu oznaczenia UKR twoje dane zostaną wprowadzone do wspomnianego wyżej rejestru obywateli Ukrainy.

UWAGA!

Wniosek o nadanie numeru PESEL należy złożyć w ciągu 30 dni od dnia przybycia na terytorium Polski.

Wniosek składa się osobiście, w formie pisemnej w dowolnym urzędzie gminy na terenie całej Polski. Formularze wniosku o nadanie numeru PESEL znajdziesz w urzędach gmin, a pracownik danej gminy w razie potrzeby może pomóc Ci w wypełnieniu wniosku. Wypełniony wniosek należy czytelnie podpisać.

W przypadku osoby, która ze względu na stan zdrowia lub niepełnosprawność nie jest w stanie osobiście złożyć wniosku w urzędzie gminy, organ gminy zapewnia możliwość złożenia wniosku w miejscu pobytu tej osoby.

Osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych lub posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych (np. osoby poniżej 18 roku życia czy osoby ubezwłasnowolnione) nie mogą samodzielnie złożyć wniosku o nadanie numeru PESEL. W ich imieniu wniosek składa jedno z rodziców, opiekun, kurator, opiekun tymczasowy lub osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem.

W przypadku braku takich osób numer PESEL może zostać nadany z urzędu, co oznacza, że gmina może samodzielnie nadać dziecku numer identyfikacyjny, nawet jeśli nikt nie złożył odpowiedniego wniosku.

Do wniosku o nadanie numeru PESEL należy dołączyć fotografię. Urząd gminy powinien zapewnić możliwość jej nieodpłatnego wykonania.

Podczas składania wniosku pobiera się odciski linii papilarnych; nie dotyczy to dzieci, które nie ukończyły 12 lat, oraz osób, od których pobranie odcisków jest fizycznie niemożliwe.

UWAGA!

We wniosku można podać adres poczty elektronicznej, numer telefonu komórkowego, a także zgodę na potwierdzenie profilu zaufanego. Są to elementy fakultatywne wniosku; ich podawanie nie jest obowiązkowe.

Profil zaufany jest cyfrowym narzędziem, które pozwala załatwiać sprawy urzędowe online. Jeśli składając wniosek o nadanie numeru PESEL zgodzisz się na potwierdzenie swego profilu zaufanego, zostanie on potwierdzony już w momencie składania wniosku. Na numer telefonu, który podałeś/eś we wniosku, przyjdzie SMS z jednorazowym kodem, który podasz urzędnikowi. Urzędnik potwierdzi twój profil zaufany i przekaże Ci wydruk potwierdzenia utworzenia profilu zaufanego.

Jeśli nie masz jeszcze profilu zaufanego, możesz go założyć online (za pośrednictwem swego konta internetowego w jednym z polskich banków), a potwierdzić w jednym z punktów potwierdzających (np. w urzędzie gminy, urzędzie skarbowym lub oddziale ZUS).

3. Uzyskanie dokumentu elektronicznego DIIA.PL

DIIA.PL jest elektronicznym dokumentem pobytowym wydawanym od 23 lipca 2022 r. beneficjentom specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Dokument DIIA.PL potwierdza legalny pobyt danej osoby w Polsce, a także jej tożsamość.

Osoba, która posiada ważny dokument DIIA.PL wraz z ważnym dokumentem podróży (np. paszportem), może:

- przekraczać granice zewnętrzne UE (np. granicę między Polską a Ukrainą) oraz wewnętrzne granice państw strefy Schengen (np. granicę między Polską a Niemcami);
- przebywać na terytorium państw strefy Schengen innych niż Polska, w okresie do 90 dni w ostatnich 180 dniach.

Dokument DIIA.PL jest dokumentem wyłącznie cyfrowym. Nie ma możliwości uzyskania go w formie papierowej. Dokument DIIA.PL jest dostępny w aplikacji mObywatel (bezpłatna, rządowa aplikacja na smartfony, wymagająca posiadania profilu zaufanego). Od dnia 5 czerwca 2023 r. można pobrać dokument DIIA.PL również dla dziecka.

D. CZY MOŻNA STRACIĆ STATUS BENEFICJENTA SPECUSTAWY?

Wyjazd z Polski na okres powyżej 30 dni pozbawia beneficjenta specustawy uprawnienia do legalnego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej do 4 marca 2024 r.; razem z utratą statusu beneficjenta specustawy następuje utrata statusu UKR. Warto zaznaczyć, że tylko jednorazowy wyjazd z Polski na okres powyżej 30 dni powoduje takie skutki. Krótsze wyjazdy, nawet trwające łącznie dłużej niż 30 dni, nie pozbawiają beneficjenta specustawy jego statusu i uprawnień (liczba dni poszczególnych wyjazdów nie sumuje się).

Utrata statusu beneficjenta specustawy z uwagi na wyjazd z Polski na okres powyżej 30 dni nie dotyczy osób skierowanych do wykonywania pracy lub usług poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej przez podmioty prowadzące działalność na terytorium RP.

UWAGA!

Utracisz status UKR również wtedy, gdy twój wyjazd z Polski na okres powyżej 30 dni jest związany z koniecznością podjęcia leczenia za granicą.

Po przekazaniu przez Komendanta Głównego Straży Granicznej informacji o trwającym dłużej niż 30 dni wyjeździe cudzoziemca objętego specustawą o pomocy obywatelom Ukrainy, status UKR przypisany do nadanego numeru PESEL zostaje automatycznie zmieniony na status NUE, tj. status cudzoziemca niebędącego obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej ani członkiem rodziny obywatela UE.

Uprawienie do legalnego pobytu w Polsce utraci także beneficjent specustawy, który korzysta z ochrony czasowej na terenie innego niż Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Specustawa o pomocy obywatelom Ukrainy przewiduje możliwość ponownego nadania cudzoziemcowi statusu UKR. Chodzi o sytuację, gdy dana osoba przybywa ponownie do Polski z Ukrainy z powodu działań wojennych na terytorium tego państwa. Opuszczenie Ukrainy powinno zostać udokumentowane lub odnotowane w rejestrze prowadzonym przez Komendanta Głównego Straży Granicznej.

E. POBYT CZASOWY

Pobyt czasowy to zezwolenie na pobyt w Polsce udzielane na okres niezbędny do realizacji celu pobytu cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, nie dłuższy jednak niż 3 lata.

UWAGA!

Beneficjenci specustawy, którzy mają numer PESEL z dopiskiem UKR, od 1 kwietnia 2023 r. mogą składać wnioski o zezwolenie na pobyt czasowy tylko wtedy, gdy celem ich pobytu w Polsce ma być wykonywanie pracy, prowadzenie działalności gospodarczej lub wykonywanie pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji. Jeżeli beneficjent specustawy złoży wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy ze względu na inną okoliczność niż te wskazane wyżej (np. studia w Polsce), organ odmówi wszczęcia postępowania.

Wniosek należy złożyć najpóźniej w ostatnim dniu legalnego pobytu w Polsce (według obowiązujących przepisów najpóźniej 4 marca 2024 r.).

Wniosek należy złożyć w urzędzie wojewódzkim właściwym ze względu na miejsce pobytu. Nie musisz składać wniosku osobiście w urzędzie wojewódzkim. Wniosek może być wysłany listem poleconym na adres odpowiedniego urzędu wojewódzkiego.

Aby zostało wszczęte postępowanie, musisz przedłożyć następujące dokumenty:

- wypełniony wniosek o zezwolenie na pobyt czasowy wraz z załącznikiem nr 1 wypełnionym przez podmiot powierzający pracę (cudzoziemiec ubiegający się o zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji dołącza także załącznik nr 2 z informacją o posiadanych wyższych kwalifikacjach zawodowych, niezbędnych do wykonywania pracy oraz o ewentualnym zamieszkiwaniu przez cudzoziemca w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej co najmniej przez okres 18 miesięcy na podstawie wydanego przez to państwo dokumentu pobytowego z adnotacją „Niebieska Karta UE”),
- 4 aktualne kolorowe fotografie, nieuszkodzone, o wymiarach 45×35 mm, wykonane w ciągu ostatnich 6 miesięcy (fotografie biometryczne, przeznaczone do dokumentów potwierdzających tożsamość, wykonane przez profesjonalnego fotografa).

Przy składaniu wniosku nie ma wymogu okazania dokumentu podróży, np. paszportu (wojewoda może wezwać cudzoziemca do okazania dokumentu podróży lub jego kopii w uzasadnionych przypadkach).

Wojewoda pobierze od Ciebie odciski palców tylko wtedy, gdy nie ma ich w rejestrze osób, którym nadano numer PESEL na podstawie specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy.

UWAGA!

Do wniosku należy dołączyć dokumenty potwierdzające okoliczności wskazane we wniosku. Przed złożeniem wniosku sprawdź dokładnie, jakie dokumenty musisz przedstawić, aby uzyskać dany typ zezwolenia na pobyt czasowy. Informacje o warunkach udzielenia zezwolenia na pobyt czasowy znajdziesz w ustawie o cudzoziemcach² (zezwolenie na pobyt czasowy i pracę – art. 114, zezwolenie na pobyt czasowy w celu prowadzenia działalności gospodarczej – art. 142, zezwolenie na pobyt czasowy w celu wykonywania pracy w zawodzie wymagającym wysokich kwalifikacji – art. 127). Przed złożeniem wniosku warto także zapoznać się ze stroną internetową urzędu wojewódzkiego, w którym będzie składany wniosek i sprawdzić jakie dokumenty są wymagane przez urząd właściwy do rozpatrzenia sprawy.

F. CZY BENEFICJENCI SPECUSTAWY MOGĄ LEGALNIE PRACOWAĆ W POLSCE?

Zgodnie ze specustawą, obywatele Ukrainy, którzy przebywają w Polsce legalnie, mogą podjąć pracę bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Wskazane uprawnienie dotyczy wszystkich obywateli Ukrainy, którzy przebywają w Polsce legalnie: zarówno beneficjentów specustawy, jak i tych osób, które przebywają w Polsce na innej podstawie niż specustawa (np. osoby, które posiadają zezwolenie na pobyt czasowy).

Warunkiem uznania pracy świadczonej przez obywatela Ukrainy w Polsce za legalną jest poinformowanie powiatowego urzędu pracy przez podmiot powierzający wykonywanie pracy, czyli przez

² Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2354 z późn. zm.).

pracodawcę. Pracodawca powinien powiadomić powiatowy urząd pracy o powierzeniu pracy obywatelowi Ukrainy w ciągu 14 dni od dnia rozpoczęcia przez niego pracy.

W powiadomieniu pracodawca wskazuje m.in. rodzaj umowy zawartej z pracownikiem, stanowisko lub rodzaj wykonywanej pracy, wymiar czasu pracy lub liczbę godzin pracy w tygodniu lub miesiącu oraz wynagrodzenie należne pracownikowi.

Praca musi być powierzona obywatelowi Ukrainy w wymiarze czasu pracy nie niższym niż wskazany w powiadomieniu lub liczbie godzin nie mniejszej niż wskazana w powiadomieniu oraz za wynagrodzeniem nie niższym niż ustalone według stawki określonej w powiadomieniu, proporcjonalnie zwiększonym w przypadku podwyższenia wymiaru czasu pracy lub liczby godzin pracy.

Obowiązek powiadomienia o powierzeniu pracy nie dotyczy obywateli Ukrainy, którzy:

- posiadają tytuł pobytowy, który uprawnia ich do wykonywania pracy bez konieczności uzyskania zezwolenia (np. osoby posiadające status uchodźcy, ochronę uzupełniającą, zezwolenie na pobyt stały, zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego UE lub zgodę na pobyt ze względów humanitarnych),
- posiadają zezwolenie na pracę i odpowiedni tytuł pobytowy,
- są zwolnieni z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę (np. osoby posiadające Kartę Polaka),
- pracują na podstawie oświadczenia o powierzeniu pracy, jeżeli powiatowy urząd pracy przed rozpoczęciem pracy przez cudzoziemca wpisał to oświadczenie do ewidencji oświadczeń, a praca jest wykonywana na warunkach określonych w tym oświadczeniu.

UWAGA!

Obowiązek powiadomienia o powierzeniu pracy wciąż obowiązuje jeśli obywatelowi Ukrainy udzielono zezwolenia na pobyt czasowy i pracę z zastrzeżeniem wymogu powiadomienia, o którym mowa wyżej. W takim wypadku podmiot powierzający pracę musi dokonać powiadomienia w terminie 14 dni od dnia odbioru decyzji o udzieleniu zezwolenia na pobyt czasowy i pracę.

G. CZY BENEFICJENCI SPECUSTAWY MOGĄ PROWADZIĆ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ?

Obywatele Ukrainy, którzy:

- są beneficjentami specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy,
- przebywają w Polsce legalnie na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (posiadają jeden z tytułów pobytowych wymienionych w ustawie np. zezwolenie na pobyt czasowy, lub posiadający stampilę potwierdzającą złożenie wniosku o pobyt czasowy) mogą prowadzić działalność gospodarczą w Polsce na takich samych zasadach jak obywatele Polski, pod warunkiem uzyskania numeru PESEL.

Jeśli zatem jesteś beneficjentem specustawy możesz prowadzić działalność gospodarczą dopiero po uzyskaniu numeru PESEL. Jeśli utracisz prawo do legalnego pobytu w Polsce (np. stracisz status beneficjenta specustawy), możesz utracić uprawnienie do prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce na zasadach obowiązujących obywateli polskich.

H. JAKIE ŚWIADCZENIA PRZYSŁUGUJĄ BENEFICJENTOM SPECUSTAWY?

Beneficjentom specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy przysługuje prawo do następujących świadczeń:

- świadczenia rodzinne, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- świadczenie wychowawcze (500+), o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium RP,
- świadczenie „dobry start”, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 187a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jeżeli zamieszkują z dziećmi na terytorium RP,
- rodzinny kapitał opiekuńczy, o którym mowa w ustawie z dnia 17 listopada 2021 r.
- dofinansowanie obniżenia opłaty rodzica za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, o którym mowa w art. 64c ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, jeżeli zamieszkują z dzieckiem na terytorium RP

odpowiednio na zasadach i w trybie określonych w tych przepisach, z wyłączeniem warunku posiadania karty pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”. Beneficjentom specustawy przysługuje prawo do ww. świadczeń, nawet jeśli nie posiadają karty pobytu z adnotacją „dostęp do rynku pracy”.

Beneficjenci specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy mogą otrzymać także jednorazowe świadczenie w wysokości 300 złotych na osobę przeznaczone na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe.

Zasady ubiegania się o wskazane świadczenia zostały opisane w II części informatora.

Wojewoda może także zapewnić beneficjentom specustawy pomoc polegającą na:

- zakwaterowaniu (np. w punktach zbiorowego zakwaterowania),
- zapewnieniu całodziennego wyżywienia zbiorowego,
- zapewnieniu transportu do miejsc zakwaterowania lub miejsc, w których udzielana jest pomoc medyczna,
- finansowaniu przejazdów środkami transportu medycznego,
- zapewnieniu środków czystości i higieny osobistej,
- organizacji miejsc udzielania doraźnej pomocy medycznej,
- zapewnieniu personelu medycznego realizującego w razie potrzeby wizyty kontrolne w odniesieniu do osób z dodatnim wynikiem testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2.

Wojewoda zapewnia taką pomoc nie krócej niż przez okres 2 miesięcy licząc od dnia pierwszego wjazdu beneficjenta specustawy do Polski. Przez pierwsze 120 dni od dnia pierwszego wjazdu do Polski udzielana pomoc jest bezpłatna.

Jeżeli beneficjent specustawy chce korzystać z tej pomocy dłużej, to po upływie 120 dni musi pokryć z góry 50% kosztów pomocy, nie więcej jednak niż 40 złotych dziennie na osobę.

Po upływie 180 dni udzielania pomocy, beneficjent specustawy musi pokryć z góry 75% kosztów pomocy, nie więcej jednak niż 60 złotych dziennie na osobę.

Wskazanego przepisu nie stosuje się wobec następujących osób:

- osób z niepełnosprawnościami (dana osoba musi mieć orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności albo orzeczenie wydane przez lekarza orzecznika ZUS o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, lub o całkowitej niezdolności do pracy, lub o częściowej niezdolności do pracy i celowości przekwalifikowania zawodowego) oraz osób sprawujących opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami,
- kobiet powyżej 60 roku życia,
- mężczyzn powyżej 65 roku życia,
- kobiet w ciąży,
- kobiet wychowujących dziecko do 12 miesiąca życia,
- osób samotnie sprawujących na terytorium RP opiekę nad trojgiem bądź większą liczbą dzieci,
- małoletnich,
- osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, uniemożliwiającej ich udział w kosztach pomocy,

– opiekunów tymczasowych ustanowionych dla małoletnich, którzy przybyli na terytorium Polski bez osoby dorosłej będącej ich faktycznym opiekunem, a także opiekunów tymczasowych ustanowionych dla małoletnich, którzy przed przybyciem do Polski byli umieszczeni w pieczy zastępczej w Ukrainie.

Oznacza to, że wyżej wymienionym osobom wojewoda może udzielać pomocy socjalnej po upływie 120 dni, bez konieczności pokrywania przez te osoby części kosztów.

UWAGA!

Opiekun tymczasowy to osoba wyznaczona przez sąd opiekuńczy do reprezentowania małoletniego i sprawowania opieki nad małoletnim obywatelem Ukrainy, który jest beneficjentem specustawy i który przebywa w Polsce bez osób odpowiedzialnych za niego, zgodnie z prawem obowiązującym w Polsce.

2. OCHRONA CZASOWA

A. KTO MOŻE KORZYSTAĆ Z OCHRONY CZASOWEJ?

Ochrona czasowa jest formą ochrony międzynarodowej przyznawaną cudzoziemcom, którzy masowo opuścili kraj pochodzenia m.in. z powodu wojny. **Na mocy decyzji wykonawczej UE z dnia 4 marca 2022 r.**³ ochroną czasową na terenie Unii Europejskiej objęte zostały osoby, które musiały opuścić Ukrainę od dnia 24 lutego 2022 r.

3. Zob. Decyzja Wykonawcza Rady (UE) 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzająca istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. i skutkująca wprowadzeniem tymczasowej ochrony.

Ochrona czasowa początkowo została uruchomiona na rok. Okres jej obowiązywania został już przedłużony do dnia 4 marca 2024 r.. (następnie będzie mógł być przedłużony do 04 marca 2025 r.).

Z ochrony czasowej na terenie Unii Europejskiej korzystać mogą:

- obywatele Ukrainy mieszkający w Ukrainie przed dniem 24 lutego 2022 r.;
- bezpieczeństwa lub obywatele państw trzecich innych niż Ukraina, którzy przed dniem 24 lutego 2022 r. korzystali z ochrony międzynarodowej lub równoważnej ochrony krajowej w Ukrainie (np. osoby, które posiadały w Ukrainie status uchodźcy);
- członkowie rodzin dwóch wyżej wymienionych kategorii osób, o ile rodzina znajdowała się już i przebywała w Ukrainie przed dniem 24 lutego 2022 r.

Za członków rodzin, którzy mogą korzystać z ochrony czasowej, uważa się:

– małżonka,

– małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci lub dzieci małżonka,

– innych bliskich krewnych, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina w dniu 24 lutego 2022 r. i którzy byli w tym czasie całkowicie lub częściowo na utrzymaniu ww. osoby.

Z ochrony czasowej korzystać mogą także bezpieczeństwa (osoby nieposiadające obywatelstwa żadnego kraju) i obywatele państw trzecich, którzy mieli w Ukrainie prawo stałego pobytu, jeśli nie są

w stanie w bezpiecznych i długotrwałych warunkach powrócić do kraju lub regionu pochodzenia.

Osoby, które chcą zostać objęte ochroną czasową w Polsce, powinny wystąpić do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców z wnioskiem o wydanie zaświadczenia potwierdzającego korzystanie z ochrony czasowej.

UWAGA!

Beneficjenci specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy są osobami korzystającymi z ochrony czasowej. W związku z tym nie muszą występować o wydanie zaświadczenia potwierdzającego korzystanie z ochrony czasowej. O wydanie zaświadczenia powinny wystąpić te osoby, które nie są objęte specustawą, natomiast są objęte ochroną czasową (np. dzieci obywateli Ukrainy, które nie posiadają obywatelstwa ukraińskiego, osoby, które miały prawo stałego pobytu w Ukrainie i które nie mogą bezpiecznie wrócić do kraju pochodzenia, osoby, którym nadano w Ukrainie status uchodźcy).

Zaświadczenie o ochronie czasowej potwierdza legalny pobyt cudzoziemca w Polsce.

Osoba, która posiada zaświadczenie o korzystaniu z ochrony czasowej wraz z ważnym dokumentem podróży (np. paszportem), może:

- przekraczać granice zewnętrzne UE (np. granicę między Polską a Ukrainą) oraz wewnętrzne granice państw strefy Schengen (np. granica między Polską a Niemcami);
- przebywać na terytorium państw strefy Schengen innych niż Polska w okresie do 90 dni w ostatnich 180 dniach.

B. POMOC UDZIELANA OSOBOM KORZYSTAJĄCYM Z OCHRONY CZASOWEJ

Osobie korzystającej z ochrony czasowej, której zostało wydane zaświadczenie potwierdzające, Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców zapewnia, na jej żądanie, opiekę medyczną oraz przyznaje pomoc socjalną przez zakwaterowanie i wyżywienie albo pomoc w postaci świadczenia pieniężnego. W celu skorzystania z pomocy w postaci świadczenia pieniężnego (na pokrycie kosztów pobytu we własnym zakresie) należy wysłać odpowiedni wniosek do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, do Departamentu Pomocy Socjalnej. Świadczenie wynosi 25 złotych dziennie (dla osoby samotnej) i wypłacane jest do 15 dnia danego miesiąca.

Pomoc medyczna koordynowana jest przez firmę Petra Medica Sp. z o.o. w Warszawie. W celu umówienia wizyty należy skontaktować się z infolinią pod numerem 22 740 20 20. W przypadkach nagłego zagrożenia zdrowia i życia należy udać się do najbliższego szpitala na Szpitalny Oddział Ratunkowy lub zadzwonić pod numer 112. Opieka medyczna obejmuje świadczenia opieki zdrowotnej w takim zakresie, w jakim przysługują one osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym, z wyłączeniem leczenia uzdrowskiego albo rehabilitacji uzdrowskowej.

Cudzoziemiec korzystający z ochrony czasowej może legalnie podjąć pracę bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, a także prowadzić działalność gospodarczą w Polsce, na takich samych zasadach jak obywatele Polski.

3. OCHRONA MIĘDZYNARODOWA

A. NA CZYM POLEGA OCHRONA MIĘDZYNARODOWA?

Osoby, które były zmuszone opuścić swój kraj pochodzenia, mogą złożyć w Polsce wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej **na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej⁴**.

Ochrona międzynarodowa, w formie statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej, udzielana jest osobom, które opuściły swój kraj pochodzenia ze względu na obawę przed prześladowaniem lub rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy.

Status uchodźcy nadawany jest cudzoziemcowi, jeżeli na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do określonej grupy społecznej nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju.

Ochrona uzupełniająca udzielana jest cudzoziemcowi w przypadku, gdy powrót do kraju pochodzenia może narazić go na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy przez:

1. orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji,
2. tortury, nieludzkie lub poniżające traktowanie albo karanie,
3. poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego

⁴ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Dz.U. 2003 nr 128 poz. 1176, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1264, 1383, z 2023 r. poz. 185.

– i ze względu na to ryzyko cudzoziemiec nie może lub nie chce korzystać z ochrony kraju pochodzenia.

UWAGA!

Obywatele Ukrainy, którzy ze względu na toczący się konflikt zbrojny nie mogą wrócić do kraju pochodzenia, mogą spełniać warunki do udzielenia im ochrony uzupełniającej.

Urząd bada, czy cudzoziemcowi należy przyznać status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, w trakcie tej samej procedury.

B. JAK UBIEGAĆ SIĘ O OCHRONĘ MIĘDZYNARODOWĄ?

W celu złożenia wniosku o ochronę międzynarodową należy zgłosić się do dowolnej placówki Straży Granicznej i zadeklarować wolę ubiegania się o taką ochronę. Funkcjonariusz Straży Granicznej powinien razem z wnioskodawcą wypełnić stosowny formularz, który następnie wnioskodawca podpisuje. Jeśli cudzoziemiec nie mówi po polsku, Straż Graniczna zapewni pomoc tłumacza.

Po złożeniu wniosku cudzoziemiec otrzymuje tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca (tzw. TZTC), a jego paszport zostaje zdeponowany u Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców. TZTC potwierdza tożsamość osoby, która złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Nieco inaczej wygląda procedura starań o ochronę międzynarodową w wypadku małoletniego cudzoziemca, który przebywa w Polsce bez opieki osób dorosłych odpowiedzialnych za niego w sposób zgodny z prawem obowiązującym w Polsce. Nie może on samodzielnie złożyć

wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej; taki wniosek w imieniu małoletniego bez opieki składa kurator. Odpowiedni organ Straży Granicznej – po otrzymaniu deklaracji woli złożenia przez małoletniego bez opieki wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej – wystąpi niezwłocznie do sądu opiekuńczego, właściwego ze względu na miejsce pobytu małoletniego, z wnioskiem o ustanowienie kuratora. Sąd ustanowi kuratora niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku. W toku postępowania wszystkie pisma procesowe (np. decyzje, wezwania) będą wysyłane na adres kuratora. To również kurator będzie odpowiedzialny za sporządzenie ewentualnego odwołania.

C. ORGAN PROWADZĄCY POSTĘPOWANIE

Straż Graniczna nie prowadzi postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej, a jedynie przyjmuje wniosek od cudzoziemca. Organem prowadzącym postępowanie w I instancji (rozpatrującym sprawę po raz pierwszy) jest **Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców**⁵.

Po merytorycznym rozpatrzeniu wniosku Urząd podejmuje decyzję, w której:

- przyznaje status uchodźcy,
- odmawia nadania statusu uchodźcy i przyznaje ochronę uzupełniającą,
- odmawia nadania zarówno statusu uchodźcy, jak i ochrony uzupełniającej, czyli odmawia udzielenia ochrony międzynarodowej.

5. Urząd ds. Cudzoziemców to organ administracji rządowej właściwy w sprawach wjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przejazdu przez to terytorium, pobytu na nim i wyjazdu z niego, udzielania ochrony międzynarodowej, udzielania azylu, wyrażania zgody na pobyt tolerowany oraz udzielania ochrony czasowej. Strona internetowa Urzędu to: <https://www.gov.pl/web/udsc>

Jeżeli cudzoziemiec otrzyma decyzję odmowną może złożyć odwołanie do organu II instancji, jakim jest **Rada do Spraw Uchodźców**. Odwołanie należy wysłać w terminie 14 dni listem poleconym na adres Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

D. PRAWA I OBOWIĄZKI CUDZOZIEMCA W TRAKCIE POSTĘPOWANIA

W trakcie postępowania o udzielenie ochrony międzynarodowej cudzoziemiec ma zapewnioną bezpłatną opiekę medyczną. Obecnie opieka medyczna koordynowana jest przez firmę Petra Medica Sp. z o.o. w Warszawie (numer telefonu infolinii: 22 740 20 20). W przypadkach nagłego zagrożenia zdrowia i życia należy udać się do najbliższego szpitala na Szpitalny Oddział Ratunkowy lub zadzwonić pod numer 112. Opieka medyczna obejmuje świadczenia opieki zdrowotnej w takim zakresie, w jakim przysługują one osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym, z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego albo rehabilitacji uzdrowiskowej.

Urząd ma obowiązek zapewnić pomoc socjalną osobie, która złożyła wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej. Pomoc socjalna może być udzielana w ośrodku prowadzonym przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców; obejmuje m.in. zakwaterowanie, całodzienne wyżywienie zbiorowe lub ekwiwalent pieniężny w zamian za wyżywienie, kieszonkowe na drobne wydatki osobiste, naukę języka polskiego i podstawowe materiały do nauki. Jeśli cudzoziemiec nie chce korzystać z opieki w ośrodku może wystąpić o przyznanie świadczenia pieniężnego, w celu samodzielnego pokrycia kosztów pobytu w Polsce. Świadczenie wynosi 25 złotych dziennie (dla osoby samotnej) i wypłacane jest do 15 dnia danego miesiąca.

UWAGA!

Jeśli złożyłeś/aś wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, nie możesz opuszczać Polski. Przez pierwsze 6 miesięcy procedury nie możesz także pracować. Jeśli minęło 6 miesięcy od momentu złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, a twoja sprawa nie została załatwiona, możesz złożyć wniosek o wydanie Ci przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców zaświadczenia, które da Ci prawo wykonywania pracy w Polsce.

E. DECYZJA O PRYZNANIU OCHRONY MIĘDZYNARODOWEJ – I CO DALEJ?

Osoba, której nadano status uchodźcy lub przyznano ochronę uzupełniającą, po otrzymaniu decyzji może złożyć do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców wnioski o wydanie karty pobytu.

Osoba, której nadano status uchodźcy, otrzyma także paszport genewski.

Osoba, której przyznano ochronę uzupełniającą, może korzystać z paszportu wydanego przez władze kraju pochodzenia.

Po otrzymaniu decyzji o nadaniu statusu uchodźcy lub po przyznaniu ochrony uzupełniającej, cudzoziemiec może złożyć wniosek o przyznanie indywidualnego programu integracji.

Wniosek składany jest do starosty za pośrednictwem, powiatowego centrum pomocy rodzinie właściwego dla miejsca zamieszkania cudzoziemca. Cudzoziemiec powinien złożyć wniosek w nieprze-

kraczalnym terminie 60 dni liczonych od dnia otrzymania decyzji o udzieleniu ochrony międzynarodowej.

Program integracyjny obejmuje m.in. wypłatę świadczenia pieniężnego, poradnictwo specjalistyczne, w tym poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne, a także opłacenie kursu języka polskiego.

CZĘŚĆ II.

WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

adw. Katarzyna Heba

1. ORZECZNICTWO DOTYCZĄCE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Jeżeli obywatel Ukrainy będący osobą z niepełnosprawnością, przybyły do Polski w związku z wojną w Ukrainie i przebywający legalnie na terytorium RP, pragnie skorzystać ze świadczeń lub ulg dla osób z niepełnosprawnościami na zasadach równych z obywatelami Polski, **musi posiadać orzeczenie o stopniu i rodzaju niepełnosprawności**. Uzyskanie takiego dokumentu jest konieczne ze względu na wymogi polskiego systemu orzekania o niepełnosprawności, który obowiązuje od 1 września 1997 roku.

O niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności orzekają powiatowe i wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności, natomiast o przyznaniu renty decyduje Zakład Ubezpieczeń Społecznych w systemie realizowanym przez lekarzy orzeczników oraz komisje lekarskie.

W myśl ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 r.⁶ orzeczenia

o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydają Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Takie orzeczenie

6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123 poz. 776; tekst jedn. Dz.U. 2023 poz. 100); Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 857).

jest potrzebne, by otrzymać **legitymację** umożliwiającą korzystanie z ulgowych przejazdów środkami komunikacji lub np. uczestniczyć w warsztatach terapii zajęciowej czy turnusach rehabilitacyjnych.

Istnieją następujące stopnie określające niepełnosprawność:

- **Znaczny stopień niepełnosprawności:** osoba z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolna do pracy albo zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagająca, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób, w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji to naruszenie sprawności organizmu, które uniemożliwia danej osobie samodzielne zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych bez pomocy innych osób (samoobsługa, poruszanie się, komunikacja). Orzeczenie jest wydawane przez ww. zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności przy Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie.

- **Umiarkowany stopień niepełnosprawności:** osoba z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolna do pracy albo zdolna do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagająca czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. W tym przypadku równoznacznym orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS jest orzeczenie o całkowitej niezdolności do pracy.
- **Lekki stopień niepełnosprawności:** osoba o naruszonej sprawności organizmu, która powoduje w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności, jakie wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub osoba mająca ograniczenia

w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować za pomocą wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne. W tym wypadku równoznacznym orzeczeniem wydanym przez lekarza orzecznika ZUS jest orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy oraz celowości przekwalifikowania.

Dzieci do 16 roku życia zaliczane są do osób niepełnosprawnych (bez określania stopnia niepełnosprawności), jeśli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną, której przewidywany czas trwania będzie dłuższy niż 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu oraz gdy istnieje konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

UWAGA!

Orzeczenia lekarza orzecznika ZUS dotyczące całkowitej niezdolności do pracy i do samodzielnej egzystencji (wydawane w wyniku ubiegania się o rentę) traktowane są na równi z orzeczeniami o znacznym stopniu niepełnosprawności wydawanymi przez zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności przy powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie; na ich podstawie można korzystać z ulg i przywilejów przewidzianych dla osób niepełnosprawnych.

2. PROCEDURA UZYSKIWANIA ORZECZENIA O STOPNIU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Orzeczenie o niepełnosprawności to dokument, który formalnie stwierdza status osoby niepełnosprawnej, wydany przez powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności.

Powiatowe zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności orzekają na wniosek:

1. osoby zainteresowanej,
2. przedstawiciela ustawowego tej osoby,
3. ustawowego przedstawiciela dziecka.

UWAGA!

Orzeczenie o niepełnosprawności wystawione w Ukrainie nie jest honorowane w Polsce. Jeśli cudzoziemiec posiada dokument stwierdzający niepełnosprawność lub uszczerbek na zdrowiu wydany w innym kraju niż Polska, to w świetle prawa polskiego nie stanowi on podstawy, aby przyznać cudzoziemcowi status osoby niepełnosprawnej. Należy uzyskać nowy dokument, zgodnie z procedurami obowiązującymi mieszkańców Polski.

Co ma zawierać wniosek?

Wniosek o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności powinien zawierać:

- dane osobowe: imię i nazwisko wnioskodawcy, datę urodzenia, adres zamieszkania;

– cel uzyskania orzeczenia (np. świadczenia finansowe z pomocy społecznej, uprawnienie do korzystania z ulg, z karty parkingowej, możliwość korzystania z warsztatów terapii zajęciowej).

Ważne jest, by uzasadnienie wniosku, czyli określenie sytuacji społecznej i zawodowej osoby starającej się o uzyskanie orzeczenia, zawierało informacje o tym, czy dana osoba ubiegała się wcześniej o ustalenie niepełnosprawności i czy pobiera świadczenia z ubezpieczenia społecznego.

Poza tym wymagane są **załączniki**:

– zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia wydane przez lekarza, pod którego opieką znajduje się wnioskodawca (może to być lekarz pierwszego kontaktu); zaświadczenie takie ważne jest miesiąc od daty wydania i w tym czasie należy złożyć wniosek;

– kserokopie dokumentacji medycznej (historia choroby) umożliwiające ocenę stopnia niepełnosprawności;

Skąd wziąć formularz wniosku?

Wymagane formularze wniosku do wypełnienia są dostępne w Powiatowym Zespole ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Można się także zwrócić do ww. Zespołu o przesłanie czystych formularzy pocztą na wskazany adres.

Czy trzeba osobiście stawić się przed lekarzem?

Po złożeniu kompletu dokumentów wnioskodawca otrzymuje (zazwyczaj z dwutygodniowym wyprzedzeniem) powiadomienie z wezwaniem do stawienia się w Zespole na posiedzenie składu orzekającego.

Jeżeli osoba, która ubiega się o orzeczenie o niepełnosprawności, nie może uczestniczyć w posiedzeniu składu orzekającego z powodu długotrwałej choroby, uniemożliwiającej osobiste stawienie się w Zespole (co trzeba udokumentować odpowiednim zaświadczeniem lekarskim), to badanie stanu zdrowia, konieczne do wydania orzeczenia, może być przeprowadzone w miejscu pobytu danej osoby. Trzeba wtedy we wniosku zaznaczyć w odpowiedniej rubryce, iż nie jest możliwe samodzielne przybycie na posiedzenie składu orzekającego.

W przypadku gdy przewodniczący składu orzekającego uzna, iż dokumentacja medyczna, którą dysponuje, jest wystarczająca do wydania orzeczenia (dotyczy to osób przewlekle chorych lub przebywających w szpitalu, które mają ograniczoną możliwość poruszania się), orzeczenie może być wydane bez badania pacjenta.

Jak długo się czeka na wydanie orzeczenia?

Przepisy wyznaczają miesięczny termin na wydanie orzeczenia, a w przypadkach szczególnych dwa miesiące. Z reguły orzeczenie otrzymuje się w ciągu dwóch tygodni po posiedzeniu składu orzekającego.

Dokąd się zwrócić, gdy nie zgadzamy się z treścią orzeczenia lub chcemy je uzupełnić?

Od orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności można się odwołać (w terminie 14 dni od doręczenia orzeczenia) do Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności (za pośrednictwem powiatowego zespołu, który wydał orzeczenie). Z kolei od tego orzeczenia przysługuje odwołanie do Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (za pośrednictwem wojewódzkiego zespołu). Postępowanie w takich sprawach jest wolne od opłat sądowych.

Jeśli wniosek dotyczy uzupełnienia orzeczenia wydanego wcześniej, to wnioskodawca musi złożyć oświadczenie o posiadaniu prawomocnego orzeczenia, w którym jednak brakuje istotnych wskazań (np. brak w dokumencie informacji, że osoba jest niewidoma). Bez tych wskazań dana osoba niepełnosprawna nie może korzystać z pewnych ulg albo terapii.

3. ORZECZNICTWO RENTOWE

Do kompetencji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) należy orzekanie o niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji. Posiadanie orzeczenia jest niezbędne, aby otrzymać takie świadczenia, jak m.in. renta z tytułu niezdolności do pracy (zwana potocznie rentą chorobową) czy świadczenie uzupełniające dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

UWAGA!

Nie ma stałej kwoty renty z tytułu niezdolności do pracy. ZUS wylicza ją indywidualnie. Wysokość świadczenia zależy m.in. od liczby przepracowanych okresów składkowych i nieskładkowych oraz wysokości zarobków. W związku z tym obywatel Ukrainy starający się o rentę z tytułu niezdolności do pracy powinien posiadać jakąś historię zatrudnienia i opłacania ubezpieczenia zdrowotnego.

Zgodnie z art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych:

- osobą niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu;

- osobą całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy;
- osobą częściowo niezdolną do pracy jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji.

Zgodnie z art. 13 ustawy o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych:

- niezdolność do pracy orzeka się na okres nie dłuższy niż 5 lat;
- jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem wyżej wskazanego okresu, niezdolność do pracy można orzec na okres dłuższy niż 5 lat.

Osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji przysługuje **świadczenie uzupełniające**⁷ w wysokości 500 zł.

4. PROCEDURA UZYSKIWANIA ORZECZENIA O NIEZDOLNOŚCI DO PRACY LUB O NIEZDOLNOŚCI DO SAMODZIELNEJ EGZYSTENCJI

Aby uzyskać z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenie o niezdolności do pracy, należy złożyć odpowiedni wniosek w oddziale ZUS. Do wniosku należy dołączyć posiadaną dokumentację medyczną.

7. Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1842 z późn. zm.).

Po złożeniu wniosku Lekarz Orzecznik ZUS dokonuje oceny niezdolności do pracy, jej stopnia, a także ustalenia daty powstania niezdolności do pracy, trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do pracy, z uwzględnieniem:

1. związku przyczynowego niezdolności do pracy z określonymi okolicznościami,
2. trwałości lub przewidywanego okresu niezdolności do samodzielnej egzystencji,
3. celowości przekwalifikowania zawodowego.

Na podstawie dokumentacji medycznej, jak również bezpośredniego badania osoby zainteresowanej lekarz orzecznik wydaje stosowne orzeczenie. W ciągu 14 dni od doręczenia tego orzeczenia, osobie zainteresowanej przysługuje sprzeciw, który należy złożyć do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za pośrednictwem oddziału ZUS odpowiedniego ze względu na miejsce zamieszkania.

Należy pamiętać, że zarówno lekarz orzecznik ZUS w pierwszej instancji, jak i komisja lekarska w II instancji mają prawo wezwać osobę zainteresowaną do przedłożenia np. dokumentacji medycznej z przebiegu leczenia, opinii lekarza konsultanta czy innych dokumentów z przebiegu leczenia, np. szpitalnego.

Prezes ZUS ma prawo złożyć sprzeciw wobec orzeczenia ze względu na jego wadliwość – w terminie 14 dni od wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika ZUS.

Sprzeciw jest rozpatrywany przez komisję lekarską ZUS. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma obowiązek poinformować osobę zain-

teresowaną o złożonym sprzeciwie. Podstawę do wydania decyzji przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych stanowi orzeczenie wydane w I instancji przez lekarza orzecznika ZUS, jeśli nie było zaskarżone, lub wydane w II instancji przez komisję lekarską ZUS, jeśli jest ostateczne.

Jeżeli jednak osoba zainteresowana nie zgadza się z decyzją komisji lekarskiej ZUS, która jest organem II instancji, ma prawo złożyć odwołanie za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do Sądu Okręgowego właściwego ze względu na swoje miejsce zamieszkania. Termin na złożenie odwołania wynosi 1 miesiąc od doręczenia decyzji ZUS. Złożenie odwołania jest zwolnione z opłaty sądowej.

Analogiczna procedura obowiązuje przy uzyskiwaniu orzeczenia o niezdolności do samodzielnej egzystencji.

5. ŚWIADCZENIA WYNIKAJĄCE Z USTAWY Z DNIA 12 MARCA 2022 R. O POMOCY OBYWATELOM UKRAINY

A. BENEFICJENCI USTAWY, RODZAJE ŚWIADCZEŃ

Beneficjentami specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa są osoby, które przybyły do Polski w okresie od dnia 24 lutego 2022 r. w związku z wojną w Ukrainie i których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny (informacje na temat tego kto i na jakich zasadach może być beneficjentem specustawy zostały opisane w pierwszej części informatora). Świadczenia na dziecko przysługują, jeżeli beneficjent mieszka w Polsce wraz z posiadającym obywatelstwo ukraińskie dzieckiem, które również przybyło do Polski w okresie od dnia 24 lutego 2022 r., i jest rodzicem lub opiekunem prawnym tego dziecka.

Beneficjentom specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy przysługuje prawo do następujących świadczeń:

1. jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300 zł,
2. świadczenia rodzinne, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych⁸,
3. świadczenie wychowawcze (500+), o którym mowa w ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
4. świadczenie „dobry start”, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 187a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
5. rodzinny kapitał opiekuńczy, o którym mowa w ustawie z dnia 17 listopada 2021 r. o rodzinnym kapitale opiekuńczym,
6. dofinansowanie obniżenia opłaty za pobyt dziecka w żłobku, klubie dziecięcym lub u dziennego opiekuna, o którym mowa w art. 64c ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,

Beneficjentowi specustawy, prawo do świadczeń ustala się począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek, nie wcześniej niż od miesiąca, w którym obywatel ten został wpisany do rejestru prowadzonego przez Komendanta Straży Granicznej, a w przypadku świadczeń przysługujących na dziecko – również dziecko zostało wpisane do tego rejestru.

Komendant Główny Straży Granicznej udostępnia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, ustalającemu prawa do świadczeń –

8. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U 2003 nr 228 poz. 2255; tekst jedn. Dz.U. 2022 poz. 615).

wychowawczego (tzw. 500+), „dobry start” oraz rodzinnego kapitału opiekuńczego, wymienionych w punktach 3–5 oraz do dofinansowania,

o którym mowa w pkt. 6, informację o wyjeździe obywatela Ukrainy z Polski na okres powyżej 30 dni, który to wyjazd pozbawia go uprawnień wynikających ze specustawy. Tę samą informację przekazuje także (za pośrednictwem ministra właściwego do spraw rodziny), organowi właściwemu w rozumieniu ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych, ustalającemu prawo do świadczeń rodzinnych wymienionych w pkt. 2.

Wypłata świadczeń lub dofinansowania podlega wstrzymaniu, gdy beneficjent specustawy, który je otrzymuje wyjedzie z Polski. W razie ponownego wjazdu do Polski, wypłata świadczeń lub dofinansowania jest wznowiana od miesiąca, w którym wstrzymano ich wypłatę, o ile są spełnione warunki uprawniające do tych świadczeń lub dofinansowania.

Właściwy organ ustalający prawo do któregoś z ww. świadczeń może wezwać beneficjenta specustawy przebywającego na terytorium Polski, ubiegającego się o świadczenie lub już je otrzymującego, do osobistego stawiennictwa. W przypadku gdy beneficjent specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy stawia się na wezwanie po wyznaczonym terminie, przedmiotowe świadczenie zostanie wypłacone od miesiąca następującego po miesiącu, w którym stawił się on w urzędzie, o ile świadczenie to jeszcze mu przysługuje. W przypadku gdy się nie stawi się wypłata świadczeń podlega wstrzymaniu.

B. JEDNORAZOWE ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE W WYSOKOŚCI 300 ZŁ

Obywatel Ukrainy, który zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na

terytorium tego państwa uzyskał numer PESEL UKR, jest uprawniony na podstawie art. 31 tej ustawy do otrzymania jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł. Świadczenie pieniężne

jest przeznaczone na utrzymanie, w szczególności na pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe.

Organem przyznającym powyższe świadczenie jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta właściwy ze względu na miejsce pobytu osoby ubiegającej się o świadczenie. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta mogą zdecydować o tym, że wnioski będą rozpatrywane przez Ośrodki Pomocy Społecznej (OPS), a świadczenia przyznawać będzie (na podstawie upoważnienia) kierownik takiego ośrodka.

Wniosek o świadczenie składa osoba uprawniona; w przypadku nieletnich – przedstawiciel ustawowy (rodzic lub opiekun prawny), opiekun tymczasowy albo osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem.

Wniosek ma zawierać dane osoby ubiegającej się o świadczenie lub dane osoby, w imieniu której wniosek jest składany, takie jak: imię (imiona) i nazwisko; datę urodzenia; obywatelstwo; rodzaj, serię i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy; informację o dacie wjazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, adres, numer PESEL i dane kontaktowe.

Przyznanie jednorazowego świadczenia nie wymaga wydania decyzji, natomiast odmowa przyznania go wymaga decyzji, która zostanie doręczona na adres podany we wniosku. Można się od niej odwołać w terminie 14 dni od jej odebrania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem organu, który wydał decyzję.

C. ŚWIADCZENIA RODZINNE

1. Rodzaje świadczeń, obowiązki wnioskodawców

Obywatel Ukrainy, który przybył do Polski w okresie od dnia 24 lutego 2022 r. w związku z wojną w Ukrainie i którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie specustawy, może otrzymać świadczenia rodzinne wg zasad polskiego prawa (ustawa o świadczeniach rodzinnych).

Świadczeniami rodzinnymi są:

- zasiłek rodzinny,
- dodatek do zasiłku rodzinnego,
- świadczenia opiekuńcze:
 - zasiłek pielęgnacyjny,
 - specjalny zasiłek opiekuńczy,
 - świadczenie pielęgnacyjne.

By otrzymać każde ze świadczeń rodzinnych, należy złożyć wniosek do urzędu gminy lub miasta właściwego ze względu na miejsce zamieszkania (albo do ośrodka pomocy społecznej lub do innej jednostki organizacyjnej gminy, której została przekazana realizacja świadczeń rodzinnych w danej gminie).

Wniosek można złożyć:

- osobiście w urzędzie miasta lub gminy bądź w ośrodku pomocy społecznej w miejscu zamieszkania czy też w innym dodatkowym miejscu wyznaczonym w gminie,
- wysyłając listem poleconym,

- online za pośrednictwem platformy Epuap,
- online za pomocą portalu Empatia: <https://empatia.mpips.gov.pl>.

We wniosku należy podać numer PESEL osoby, która ubiega się o świadczenie, rodzaj, serię i numer dokumentu stanowiącego podstawę przekroczenia granicy. Jeśli chodzi o przyznanie świadczenia na dziecko, to trzeba podać również jego dane.

Jeśli chodzi o świadczenie zależne od kryterium dochodowego, do wniosku należy dołączyć zaświadczenie o dochodzie rodziny, natomiast jeśli chodzi o świadczenie, które zależy od wieku dziecka, to należy dołączyć skrócony odpis aktu urodzenia lub inny dokument potwierdzający jego wiek.

Urząd wyda decyzję ws. wnioskowanego świadczenia, która zostanie wysłana pocztą na adres zamieszkania podany we wniosku. Należy zatem pamiętać, by po ewentualnej zmianie adresu zamieszkania

poinformować o tym urząd. W razie otrzymania decyzji odmownej można (w terminie 14 dni od dnia jej otrzymania) odwołać się do właściwego Samorządowego Kolegium Odwoławczego, za pośrednictwem organu, który wydał decyzję.

Świadczenia rodzinne są wypłacane na numer konta bankowego podany we wniosku lub za pośrednictwem przekazu pocztowego.

Zasiłek rodzinny

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka, a przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest od spełnienia kryterium dochodowego.

Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674,00 zł. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia) lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764,00 zł.

W razie przekroczenia ww. kwoty uprawniającej daną rodzinę do zasiłku rodzinnego, zasiłek rodzinny i dodatki do zasiłku rodzinnego przysługują w wysokości różnicy między łączną kwotą zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami a kwotą, o którą został przekroczony dochód rodziny (tzw. mechanizm „złotówka za złotówkę”).

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;
- osobie uczącej się.

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia lub
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia, albo
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Zasiłek przysługuje także osobie uczącej się w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 24 roku życia. Chodzi tu o osobę pełnoletnią niebędącą na utrzymaniu rodziców.

Wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- ◇ 95,00 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;
- ◇ 124,00 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia;
- ◇ 135,00 zł na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

UWAGA!

Kwoty dotyczące wysokości dochodów oraz wysokość świadczeń rodzinnych podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyników badań progu wsparcia dochodowego⁹ rodzin.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego należy złożyć do Ośrodka Pomocy Społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Tenże Ośrodek zajmuje się wypłatą przyznanego świadczenia.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z tytułu m.in.:

- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej.

9. Patrz: Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie sposobu ustalania progu wsparcia dochodowego rodzin (Dz.U. 2005 nr 80 poz. 700).

Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka przysługuje matce lub ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także osobie uczącej się na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku:

- a. do ukończenia 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności;
- b. powyżej 16 roku życia do ukończenia 24 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności;

Dodatek przysługuje miesięcznie w wysokości:

- ◇ 90,00 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia;
- ◇ 110,00 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka przysługuje:

- matce lub ojcu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka (osoba faktycznie opiekująca się dzieckiem, jeżeli wystąpiła z wnioskiem do sądu rodzinnego o przysposobienie dziecka) albo opiekunowi prawnemu dziecka, a także
- osobie uczącej się (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony) na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka

UWAGA!

Kwoty dotyczące wysokości dochodów oraz wysokość świadczeń rodzinnych, podlegają weryfikacji co 3 lata, z uwzględnieniem wyników badań prognozy wsparcia dochodowego rodzin.

Wniosek o przyznanie zasiłku rodzinnego należy złożyć do Ośrodka Pomocy Społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania. Tenże Ośrodek zajmuje się wypłatą przyznanego świadczenia.

Świadczenia opiekuńcze

Zasiłek pielęgnacyjny

Zasiłek ten przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia sobie opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, która ma orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.
- osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 215,84 zł miesięcznie.

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje:

- osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego;
- osobie umieszczonej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie, jak np.: dom pomocy społecznej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, areszt śledczy, zakład karny;
- jeżeli członkowi rodziny danej osoby przysługuje za granicą świadczenie na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej;

Gdy osobie przyznano dodatek pielęgnacyjny za okres, za który wypłacono jej także zasiłek pielęgnacyjny, ZUS lub inny organ emerytalny lub rentowy wypłaca tej osobie emeryturę lub rentę pomniejszoną o kwotę odpowiadającą wysokości wypłaconego za ten okres zasiłku pielęgnacyjnego i przekazuje tę kwotę na rachunek bankowy organu właściwego.

Specjalny zasiłek opiekuńczy

Zasiłek ten jest przyznawany w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli:

- nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub
- rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 764,00 zł miesięcznie.

W przypadku gdy łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na jedną osobę miesięcznie przekracza kwotę uprawniającą daną osobę do specjalnego zasiłku opiekuńczego o kwotę niższą lub równą kwocie odpowiadającej najniższemu zasiłkowi rodzinnemu przysługującemu w okresie, na który jest ustalany, specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje.

Gdy osoba wymagająca opieki jest **małoletnia**, za dochód rodziny tej osoby uważa się dochód następujących członków rodziny:

- a. osoby wymagającej opieki,
- b. rodziców osoby wymagającej opieki,
- c. małżonka rodzica osoby wymagającej opieki,
- d. osoby, z którą rodzic osoby wymagającej opieki wychowuje wspólne dziecko,
- e. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-d, dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia (z tym że do

członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko, a także rodzica osoby wymagającej opieki, zobowiązanego tytułem wykonawczym sądu do alimentów na jej rzecz).

Natomiast gdy osoba wymagająca opieki jest **pełnoletnia**, za dochód rodziny tej osoby uważa się dochód następujących członków rodziny:

- a. osoby wymagającej opieki,
- b. małżonka osoby wymagającej opieki,
- c. osoby, z którą osoba wymagająca opieki wychowuje wspólne dziecko,
- d. pozostających na utrzymaniu osób, o których mowa w lit. a-c,
- e. dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia (z tym że do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko).

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 620,00 zł miesięcznie.

Specjalny zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę:
 - ma ustalone prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego, świadczenia przedemerytalnego lub rodzicielskiego świadczenia uzupełniającego,

– ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna,

– legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

2. osoba wymagająca opieki:

została umieszczona w rodzinie zastępczej (z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej), w rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;

3. na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;

4. na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub prawo do zasiłku dla opiekuna;

5. na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej

Świadczenie to jest przyznawane osobom, które nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej bądź rezygnują z pracy w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacz-

nym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje:

- a. matce albo ojcu,
- b. opiekunowi faktycznemu dziecka,
- c. osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną,
- d. innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, w przypadku gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

– rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

– nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

– nie ma osób, o których mowa w pkt. b-c, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

UWAGA!

Kwota świadczenia pielęgnacyjnego podlega corocznej waloryzacji od dnia 1 stycznia. Wysokość świadczenia pielęgnacyjnego na następny rok kalendarzowy jest ogłaszana przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego w Dzienniku Urzędowym RP „Monitor Polski”, w terminie do dnia 15 listopada każdego roku.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 2458,00 zł miesięcznie (w 2023 r.).

Świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje, jeżeli:

1. osoba sprawująca opiekę:

- ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, świadczenia pielęgnacyjnego lub zasiłku dla opiekuna,

2. osoba wymagająca opieki:

- pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;

– została umieszczona w rodzinie zastępczej (z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej), rodzinnym domu dziecka albo w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym (z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą), i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu;

3. na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury;
4. na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku do zasiłku rodzinnego, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego, prawo do świadczenia pielęgnacyjnego lub prawo do zasiłku dla opiekuna;
5. na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczeń na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

UWAGA!

Zarejestrowanie w powiatowym urzędzie pracy jako osoba poszukująca pracy lub posiadanie statusu bezrobotnego nie ma wpływu na uprawnienie do świadczenia pielęgnacyjnego.

D. ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE Z PROGRAMU „RODZINA 500 PLUS”

Świadczenie wychowawcze z programu „Rodzina 500 plus” (potocznie zwane 500+) przeznaczone jest na częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i za-

spokojeniem jego potrzeb życiowych. Jest ono wypłacane miesięcznie w wysokości 500 zł na dziecko do 18 roku życia.

Świadczenie wychowawcze przysługuje obywatelom Ukrainy na podstawie art. 26 specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy: jednemu z rodziców – jeżeli dziecko pozostaje na jego utrzymaniu, opiekunowi faktycznemu dziecka – jeżeli dziecko wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu opiekuna faktycznego; opiekunowi prawnemu dziecka; dyrektorowi domu pomocy społecznej; rodzinie zastępczej, osobie prowadzącej rodzinny dom dziecka, dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej i innym.

Program „Rodzina 500 plus” realizowany był przez gminy, a od 1 czerwca 2022 r. jest w całości realizowany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że ZUS jest organem upoważnionym zarówno do rozpatrzenia wniosku, jak i do wypłaty świadczenia wychowawczego 500+.

Aby otrzymać świadczenie, należy złożyć wniosek do ZUS za pośrednictwem:

- portalu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej: empatia.mpips.gov.pl,
- bankowości internetowej,
- Platformy Usług Elektronicznych ZUS.

UWAGA!

Możliwość złożenia wniosku za pośrednictwem portalu Emp@tia lub bankowości elektronicznej dotyczy wyłącznie rodziców/opiekunów, którzy mają numer PESEL. Jeśli tego numeru nie posiadają, składają wnioski przez Platformę Usług Elektronicznych ZUS.

Przyznanie świadczenia wychowawczego przez ZUS nie wymaga wydania decyzji administracyjnej. W przypadku odmowy przyznania świadczenia ZUS wydaje decyzję, którą wnioskodawca otrzyma na Platformie Usług Elektronicznych ZUS. Od decyzji odmownej można (w terminie 14 dni od jej odebrania) wnieść odwołanie do Prezesa ZUS, a następnie skargę do sądu administracyjnego.

UWAGA!

Wnioski o świadczenie wychowawcze można składać tylko drogą elektroniczną, a wypłata przyznanego świadczenia odbywa się wyłącznie w formie bezgotówkowej, na wskazane przez wnioskodawcę konto bankowe.

Prawo do świadczenia wychowawczego jest ustalane na roczny okres świadczeniowy trwający od 1 czerwca do 31 maja następnego roku kalendarzowego. W przypadku złożenia wniosku w trakcie trwania okresu świadczeniowego, świadczenie wychowawcze jest przyznawane, co do zasady, od miesiąca złożenia wniosku do końca okresu świadczeniowego. Aby otrzymać świadczenie wychowawcze na nowy okres świadczeniowy rozpoczynający się 1 czerwca, wnioski można składać już od 1 lutego, wyłącznie drogą elektroniczną.

E. ŚWIADCZENIE Z PROGRAMU „DOBRY START”

Świadczenie „dobry start” jest przeznaczone na wyprawkę szkolną dziecka bez względu na dochód rodziny. Dofinansowanie może otrzymać rodzic lub opiekun ucznia w wieku do 20 lat lub – w przypadku ucznia z niepełnosprawnością – w wieku do 24 lat.

Orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność dziecka to: orzeczenie o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych.

Świadczenie dobry start przysługuje również na uczniów, jeżeli osiągnęli wiek 20 lat lub – w przypadku dzieci niepełnosprawnych – 24 lata przed rozpoczęciem roku szkolnego w danym roku kalendarzowym.

Świadczenie dobry start może otrzymać:

- rodzic dziecka,
- opiekun faktyczny dziecka, czyli osoba, która faktycznie opiekuje się dzieckiem i złożyła do sądu wniosek o jego adopcję,
- opiekun prawny dziecka – osoba, której sąd powierzył sprawowanie opieki nad dzieckiem,
- osoba ucząca się – pełnoletni uczeń, który nie jest na utrzymaniu rodziców, ponieważ rodzice nie żyją lub ma od nich ustalone alimenty,
- osoba usamodzielniana, czyli osoba, która opuszcza rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą itp.

Jeśli dzieckiem opiekuje się równocześnie oboje rodziców, z wnioskiem o świadczenie powinien wystąpić jeden z nich; jeśli oboje złożą wniosek, świadczenie otrzyma ten, który zrobił to jako pierwszy. Jeśli dziecko nie mieszka z obojgiem rodziców – wniosek składa ten rodzic, który faktycznie opiekuje się dzieckiem; jeśli drugi rodzic również złoży wniosek, to ZUS ustali, kto sprawuje faktyczną opiekę nad dzieckiem i temu rodzicowi zostanie wypłacone świadczenie.

Jeśli dziecko – zgodnie z orzeczeniem sądu – jest pod opieką naprzemienną obojga rodziców, każdy z nich może złożyć wniosek i otrzymać świadczenie dobry start w wysokości 150 zł.

Świadczenie dobry start przysługuje również na dzieci w pieczy zastępczej oraz osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą.

Program „Dobry Start” realizowany jest przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że ZUS jest organem upoważnionym zarówno do rozpatrzenia wniosku, jak i do wypłaty świadczenia dobry start.

Aby otrzymać świadczenie, należy złożyć wniosek do ZUS w okresie od 1 lipca do 30 listopada za pośrednictwem:

- portalu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej:
empatia.mpips.gov.pl,
- bankowości internetowej,
- Platformy Usług Elektronicznych ZUS.

UWAGA!

Wnioski o świadczenie dobrego start można składać tylko drogą elektroniczną, a wypłata przyznanego świadczenia będzie odbywać się wyłącznie w formie bezgotówkowej na wskazane we wniosku konto bankowe.

W przypadku odmowy przyznania świadczenia, uchylenia lub zmiany prawa do świadczenia oraz nienależnie pobranego świadczenia ZUS wydaje decyzję, którą wnioskodawca otrzyma elektronicznie na Platformie Usług Elektronicznych ZUS. Od decyzji odmownej można (w terminie 14 dni od jej odebrania) wnieść odwołanie do Prezesa ZUS, a następnie skargę do sądu administracyjnego.

F. RODZINNY KAPITAŁ OPIEKUŃCZY

Rodziny kapitał opiekuńczy (RKO) to świadczenie, którego celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Świadczenie to nie zależy od dochodu rodziny.

Rodziny kapitał opiekuńczy przysługuje na drugie i każde kolejne dziecko od 12. do 35. miesiąca życia. Kapitał przysługuje w wysokości 500 zł albo 1000 zł miesięcznie na dziecko w rodzinie. Rodzice sami mogą wskazać, czy chcą otrzymywać kapitał w wysokości 500 zł przez 24 miesiące, czy w wysokości 1000 zł przez 12 miesięcy (w sumie kapitał nie może być wyższy niż 12 000 zł na dziecko).

Rodziny kapitał opiekuńczy przysługuje na drugie i kolejne dziecko w rodzinie:

- matce lub ojcu dziecka;

- osobie, która przyjęła dziecko na wychowanie i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o jego przysposobienie, w tym rodzicowi adopcyjnemu
- jeżeli dziecko to wspólnie zamieszkuje i pozostaje na utrzymaniu ww. osób.

Kapitał nie przysługuje, jeżeli:

- dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej;
- rodzic dziecka został pozbawiony władzy rodzicielskiej;
- członkowi rodziny przysługuje za granicą na dziecko świadczenie o charakterze podobnym do kapitału, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Rodzinny kapitał opiekuńczy jest świadczeniem realizowanym przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Oznacza to, że ZUS jest organem upoważnionym zarówno do rozpatrzenia wniosku, jak i do wypłaty świadczenia.

Aby otrzymać to świadczenie, należy złożyć wniosek do ZUS, za pośrednictwem:

- portalu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej:
empatia.mpips.gov.pl,
- bankowości internetowej,
- Platformy Usług Elektronicznych ZUS.

Aby otrzymać rodzinny kapitał opiekuńczy w maksymalnej kwocie, tj. 12 tys. zł, rodzic powinien złożyć wniosek w okresie od pierwszego

dnia miesiąca, w którym dziecko kończy 9 miesięcy do końca miesiąca, w którym dziecko kończy 13 miesięcy. W przypadku złożenia wniosku po upływie tego okresu, kapitał będzie przysługiwał od miesiąca złożenia wniosku. W przypadku złożenia wniosku po upływie tego okresu, rodzic otrzyma kapitał pomniejszony o 500 zł za każdy miniony miesiąc od ukończenia przez dziecko 12. miesiąca życia.

UWAGA!

Wnioski o rodzinny kapitał opiekuńczy można składać tylko drogą elektroniczną, a wypłata przyznanego świadczenia będzie odbywać się wyłącznie w formie bezgotówkowej na wskazane we wniosku konto bankowe.

Rodzice, którzy nie posiadają nr PESEL, a także osoby, które przyjęły dziecko na wychowanie, w tym rodzice adopcyjni, wniosek o rodzinny kapitał opiekuńczy powinni złożyć wyłącznie przez Platformę Usług Elektronicznych ZUS.

W przypadku złożenia nieprawidłowo wypełnionego wniosku Zakład Ubezpieczeń Społecznych wzywa wnioskodawcę do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia, co oznacza, że organ nie będzie zajmował się naszą sprawą i nie otrzymamy wnioskowanego świadczenia

W przypadku gdy wnioskodawca złoży wniosek bez wymaganych dokumentów, w tym oświadczeń, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyjmuje wniosek i wyznacza termin nie krótszy niż 14 dni i nie dłuższy niż 30 dni na uzupełnienie brakujących dokumentów. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku

bez rozpatrzenia, co oznacza, że organ nie będzie zajmował się naszą sprawą i nie otrzymamy wnioskowanego świadczenia.

Od decyzji odmownej w kwestii prawa do świadczeń można (w terminie 14 dni od jej odebrania) wnieść odwołanie do Prezesa ZUS, a następnie skargę do sądu administracyjnego.

6. WSPARCIE PFRON DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ PRZYBYŁYCH Z UKRAINY

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) to organ administracji państwowej wspierający rehabilitację oraz zatrudnienie osób niepełnosprawnych w Polsce.

„Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością” to program uruchomiony i realizowany na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz art. 34 specustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Celem programu jest zapewnienie pomocy obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością, którzy przybyli do Polski. Program zawiera trzy moduły:

Moduł 1 – pomoc w sfinansowaniu obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością wymaganego wkładu własnego przy zakupie lub naprawie wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie;

Moduł 2 – finansowanie albo dofinansowanie kosztów poniesionych przez samorządy wojewódzkie, samorządy powiatowe lub samorządy gminne w związku z uruchomieniem dodatkowego wsparcia dla obywateli Ukrainy z niepełnosprawnością;

Moduł 3 – finansowanie realizacji zadań podjętych przez organizacje pozarządowe, służących zapewnieniu wsparcia obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością.

Z pomocy w ramach Modułu 1 mogą skorzystać **obywatele Ukrainy z niepełnosprawnością, jeśli spełniają łącznie następujące warunki:**

- ich pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa,
- posiadają dokument potwierdzający I lub II stopień niepełnosprawności wydany w ramach ukraińskiego systemu orzekania o niepełnosprawności, a w razie jego braku, a złożą oświadczenie, że posiadają taki dokument.

Dotyczy to także dzieci – w tym wypadku wystarczy oświadczenie opiekuna, że dziecko ma taki dokument (wydawany dzieciom w ramach ukraińskiego systemu orzekania o niepełnosprawności).

Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa przyznaje prawo do refundacji zaopatrzenia w wyroby medyczne obywatelom Ukrainy na analogicznych zasadach, jakie przysługują w Polsce osobom ubezpieczonym.

Pomoc finansowa osobom z niepełnosprawnością z Ukrainy udzielana jest w formie świadczenia **na sfinansowanie wymaganego udziału własnego w zakupie lub naprawie wyrobów medycznych** wydawanych na zlecenie, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia

z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (są to np. protezy, aparaty i protezy ortopedyczne, wózki inwalidzkie, laski, kule, balkoniki, obuwie ortopedyczne, zestawy infuzyjne do osobistych pomp insulinowych, pieluchomajtki, cewniki, sprzęt stomijny).

Osobom korzystającym z Modułu 1 przysługuje więc refundacja wyrobów medycznych, na które otrzymali zlecenie wystawione przez lekarza lub pielęgniarkę, położną, fizjoterapeutę lub inne osoby uprawnione. Zlecenia na wyroby medyczne mogą być wystawiane maksymalnie na okres 12 miesięcy; zlecenia na niektóre wyroby można realizować w całości lub w częściach, np. comiesięcznie, do wyczerpania limitu ze zlecenia (dotyczy wyrobów typu cewniki, pieluchomajtki itp.).

Wyroby medyczne można zakupić lub naprawić w punktach, które mają umowę z NFZ na realizację zaopatrzenia w wyroby medyczne. Zlecenie powinno zostać potwierdzone w wojewódzkim oddziale NFZ, chyba że na zleceniu, które otrzymała osoba zainteresowana, jest kod kreskowy umożliwiający zakup lub naprawę bez potwierdzenia.

Jeśli osoba zainteresowana posiada fakturę na zakup lub naprawę wyrobu, a musiała dopłacić do limitu ceny, może zwrócić się o pomoc finansową (do kwoty udziału własnego w limicie). Na podstawie faktury pieniądze zostaną przekazane do sklepu lub na rachunek osoby zainteresowanej (w formie gotówki lub przelewu).

Obywatel Ukrainy może ubiegać się o wsparcie finansowe w powiecie, na terenie którego przebywa. Instytucja, do której należy zwrócić się o pomoc to najczęściej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Uzyskawszy informację o miejscu złożenia wniosku o pomoc

finansową, składa wniosek we własnym imieniu jako beneficjent programu lub jako opiekun małoletniego.

Wzór takiego wniosku (w języku polskim i ukraińskim) jest udostępniony na internetowej stronie PFRON: <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepelnosprawnoscia/dokumenty-programowe/procedury-realizacji-programu/procedury-realizacji-modulu-i/>.

We wniosku należy wybrać preferowaną formę przekazania świadczenia:

- przelew na konto podmiotu, gdzie zrealizowano kupno lub naprawę wyrobu medycznego,
- przelew na rachunek bankowy wskazany we wniosku o przyznanie świadczenia,
- wypłata w kasie lub przekazem pocztowym (o ile samorząd powiatowy dopuszcza te formy płatności).

Wnioski o przyznanie świadczenia rozpatrywane są na bieżąco. Decyzję w sprawie przyznania świadczenia podejmuje jednostka samorządu powiatowego i powiadamia o decyzji osobę zainteresowaną.

Wypłata świadczenia następuje nie później niż w ciągu 10 dni roboczych od daty podjęcia decyzji. Jeśli osoba zainteresowana otrzyma decyzję odmowną, może zwrócić się z wnioskiem do jednostki samorządu powiatowego o ponowne rozpatrzenie jej sprawy.

FORMULARZE ONLINE:

**E-wnioski o świadczenie 500+, 300+,
Rodzinny Kapitał Opiekuńczy** (przez portal emp@tia):
[https://empatia.mpips.gov.pl/;](https://empatia.mpips.gov.pl/)

E-wnioski o świadczenie 500+
(w bankowości internetowej wybranych banków):

PKO Bank Polski:
[https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/e-urząd/rodzina-500plus/;](https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/e-urząd/rodzina-500plus/)

Alior Bank:
[https://www.aliorbank.pl/klienci-indywidualni/usługi/e-urząd/program-rodzina-500-plus.html;](https://www.aliorbank.pl/klienci-indywidualni/usługi/e-urząd/program-rodzina-500-plus.html)

ING Bank Śląski:
<https://www.ing.pl/indywidualni/aplikacja-mobilna/dodatki/wniosek-rodzina-500-plus;>

Mbank:
[https://www.mbank.pl/indywidualny/usługi/swiadczenia-dla-rodzicow/500/;](https://www.mbank.pl/indywidualny/usługi/swiadczenia-dla-rodzicow/500/)

Bank Millenium:
<https://www.bankmillennium.pl/bankowosc-elektroniczna/millenet-dla-klientow-indywidualnych-biznes/rodzina-500-plus;>

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej (SIP) jest organizacją pożytku publicznego, której statutowym celem jest podejmowanie działań na rzecz przestrzegania praw człowieka i przeciwdziałanie nierównemu traktowaniu. Wspieramy przede wszystkim uchodźców i uchodźczynie oraz migrantów i migrantki przebywające w Polsce.

Od początku marca 2022 roku SIP prowadzi portal prawny dla organizacji świadczących wsparcie osobom uciekającym z Ukrainy, w ramach którego:

- publikujemy odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania;
- publikujemy informacje na temat najnowszych zmian w przepisach prawnych;
- organizacje i grupy nieformalne mają możliwość uzyskania szybkiej porady prawnej;
- oferujemy szkolenia dla organizacji i osób pomagających uchodźcom z Ukrainy.

Wejdź na: <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>

